QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA

ONOR. IMĦALLEF TONI ABELA LL.D.

Seduta ta' nhar it-Tnejn, 10 ta' Jannar, 2022

Numru 9

Rikors Numru 63/20TA

Marco Joseph Bugeja ID306290M

vs

George Fava u Atlas Insurance PCC Limited (C-5601)

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ġuramentat ta' Joseph Marco Bugeja (l-Attur) tal-21 ta' Jannar 2020 li permezz tiegħu ppremetta u talab is-segwenti:

"1. Illi fis-26 ta' Settembru 2015 waqt li kien qiegħed fuq ix-xogħol tiegħu fil-fabbrika tal-ħalib kif inhi magħrufa, l-istazzjon tal-MDP li jirċievi l-ħalib mir-raħħala ta' Malta kollha, George Fava irriversja u għaffeġ, għattan riġlejn l-attur Marco Joseph Bugeja u kkawżalu ħsara permanenti fil-funzjoni tal-ġisem.

2. Illi saru diversi ittri uffiċċjali li fil-fatt interrompew il-preskrizzjoni peress li kien hemm tentattivi biex jintlaħaq ftehim mal-assigurazzjoni.

3. Illi skont il-fehma ta' Mr. Carmel Sciberras, kirurgu ortopediku hemm diżabilita' permanenti ta' 5%.

4. Illi l-esponenti kellu telf ta' qligħ attwali kif ukoll telf ta' qligħ futur minħabba d-diżabilta' permanenti u dan minħabba li hu ġie ristrett fl-attivita' tiegħu anke ta' natura saltuaria u temporanja bħalma huwa x-xogħol ta' handyman u ta' bajjad li kultant jaħdem barra x-xogħol tiegħu mal-Malta Dairy Products.

5. Illi minkejja kull tentattiv biex jintlaħaq ftehim l-offerti tal-assigurazzjoni ma kienux tali li jirrispettaw il-ħsara li huwa ġarrab.

6. Għaldaqstant l-esponenti kellu jipproċedi b'din il-kawża.

Għaldaqstant l-esponenti jitlob bir-rispett illi din l-Onorabbli Qorti jogħġobha:

1. Tiddikjara lill-konvenut George Fava responsabbli għall-inċident tat-traffiku li ġara fis-26 ta' Settembru 2015 u li kkawża dannu permanenti fuq parti tal-ġisem tal-istess attur.

2. Tillikwida d-danni kollha kemm ta' *lucrum cessans u dannum emergens* skont il-liġi.

3. Tikkundanna lill-konvenut iħallas is-somma li tiġi likwidata. Bl-ispejjeż tal-ittri tal-kawża u tal-ittri uffiċċjali.

Il-konvenut George Fava msejjaħ għas-subizzjoni. Bl-ispejjeż inklużi dawk tal-ittra uffiċjali tal-5 ta' Frar, 2016, tal-14 ta' Settembru 2017 u tas-26 ta' Lulju, 2019."

Rat ir-risposta ġuramentata ta' George Fava u Atlas Insurance Agency PCC Limited (il-konvenuti) li biha wieġbu u eċċipew is-segwenti:

"1. Illi fir-rigward tal-ewwel talba tar-rikorrent, l-esponent George Fava jirrileva illi huwa diga' accetta responsabbilta' ghall-incident mertu ta' din il-kawza. Di fatti, hija rregistra *claim* mal-assikurazzjoni tieghu, is-socjeta' esponenti Atlas Insurance PCC Limited, u ddelega lill-istess assikurazzjoni sabiex titratta hi mat-terz dwar l-indicent.

2. Illi hija ghalhekk l-entita' tad-danni pretiza mir-rikorrent li qieghda tigi kontestata. Ghaldaqstant, ghal dak li jirrigwarda t-tieni u t-tielet talbiet rikorrenti, jispetta lill-istess rikorrent il-prova skont il-ligi tad-danni minnu arrekati, liema danni kienu konsegwenza diretta tal-imsemmi incident.

3. Illi, fi kwalunkwe kaz, l-esponenti m'ghandhomx ibatu spejjez gudizzjarji.

4. Salvi eccezzjonijiet ohra permessi mil-ligi."

Rat li permezz tar-risposta ġuramentata, il-konvenuti ma humiex jikkontestaw ir-responsabbilita' għall-inċident.

Rat ix-xhieda kollha prodotti fil-perkors tal-Kawża.

Rat li l-partijiet anke qablu fuq il-perċentwal tad-diżabilita' permanenti ammontanti għal 4% (ara verbal tal-11 ta' Frar 2021 a' fol 85 u kif ukoll a' fol 80 u 84).

Rat l-atti u dokumenti kollha.

Rat in-noti ta' osservazzjonijiet tal-partijiet.

Semgħet lill-abbli difensuri tal-partijiet jittrattaw il-Kawża fit-2 ta' Diċembru 2021.

Rat li l-Kawża tħalliet għallum għas-Sentenza.

Punti ta' fatti

1. Bħala tali ma tantx hemm fatti. La darba r-responsabbilita' għall-incident, kif diġa' aċċennat ġiet ammessa mill-konvenuti. Kwantu jirrigwarda l-fatti għall-fini ta' likwidazzjoni ta' danni dak li huwa rilevanti huwa s-segwenti.

2. Fil-mument tal-inċidenti, il-konvenut kellu 43 sena. Kellu paga madwar tlett mija u tletin ewro (€330) fil-ġimgha (ara FSS3 a' fol 86). Dan huwa s-salarju fil-31 ta' Diċembru tal-2020 u mhux tas-26 ta' Settembru 2015 meta seħħ l-inċident. Dan ifisser li fl-2020 kellu sbatax-il elf mija u sittin ewro fis-sena (€17,160), dan apparti ħlasijiet ta' bonuses skont il-liġi.

L-Attur jgħid ukoll, li huwa kien jagħmel xogħol ieħor bi qliegħ barra l-ħinijiet tax-xogħol normali tiegħu. Għalhekk b'din il-Kawza qiegħed jitlob likwidazzjoni tad-danni ta' dak li kien effettivament inkors minnu u kif ukoll ta' telf ta' qliegħ futur.

Punti ta' liġi

3. Il-kwistjoni li għandha quddiemha din il-Qorti hija limitata għall-likwidazzjoni tad-danni, kemm attwali (*damnum emergens*) u kif ukoll dak ta' telf ta' qliegħ fil-futur (*lucrum cessans*). L-artikolu tal-liġi li jirregola l-likwidazzjoni huwa 1045 tal-Kodiċi Ċivili li jiddisponi hekk:

1045. (1) Il-ħsara li l-persuna responsabbli għandha twieġeb għaliha, skont id-dispożizzjonijiet ta' qabel, hija t-telf effettiv li l-għemil tagħha jkun ġieb direttament lill-parti li tbati l-ħsara, l-ispejjeż li din il-parti setgħet kellha tagħmel minħabba l-ħsara, it-telf tal-paga jew qligħ ieħor attwali, u t-telf ta' qligħ li tbati 'l quddiem minħabba inkapaċità għal dejjem, totali jew parzjali, lidak l-għemil seta' jġib

(ommissis)

(2) Is-somma li għandha tiġi mogħtija għal din l-inkapaċità tiġi stabbilita mill-qorti, wara li tqis iċ-ċirkostanzi tal-każ, u, b'mod partikolari, ix-xorta u grad ta' inkapaċità ikkaġunata, u l-kondizzjoni tal-parti li tbati l-ħsara.

4. Għalkemm din id-disposizzjoni tal-liġi giet kemm-il darba taħt il-lenti tal-kritika minħabba li hija pjuttost kriptika, din il-Qorti tħoss, li din hija disposizzjoni li tħalli marġini wisgħa lill-Qrati għall-aħjar apprezzament tal-

fatti, propju biex ikun hemm dik il-flessibilita' ta' kif dan l-apprezzament jista' jsir u jwassal għall-ġustizzja. L-agħar ħsara li jista' jsofri l-individwu hija dik li jħarrab fil-persuna tiegħu, liema ħsara qatt ma tista' tregga' lura kollox, ikunu kemm ikunu d-danni f'termini ta' kumpens monitarju. Di fatti s-**Sentenza tat-8 ta' Mejju, 1990 deċiża mill-Qorti ta' l-Appell fl-ismijiet Mario Camilleri -vs- Mario Borg et noe** ngħad li:

"*Il-Gustizzja li taf il-Qorti hija li fil-limiti tar-realtà u kemm huwa possibbli, terga' tpoggi lill-vittma, ta' kwalsiasi att ingust, fl-istat li kienet qabel … Huwa ngust li f'dawn il-kazijiet, u fejn ir-restituzzjoni fizika tal-gisem u s-sahha tal-vittma ta' l-att illegali u ingust ta' haddiehor mhumiex possibbli, ma tassikurax kemm tista' kompensazzjoni adegwata*."

5. Għalhekk din il-parti tal-liġi trid li tħalli għall-bon sens u sens ta' ġustizzja tal-ġudikant, li jqis iċ-ċirkostanzi kollha li jkollu quddiemu, li immankabilment jvarjaw minn każ għal każ. Apparti dan, dak li ddeċidew il-Qrati tant tajjeb snin ilu, mhux bil-fors għadhom applikabbli in toto u mingħajr ebda varjazzjonijiet għal-lum. Għalkemm dawn il-Qrati tassew għandhom ikunu sensittivi ħafna għall-forza persważiva tas-Sentenzi tagħhom stess, l-anqas minn naħa l-oħra ma dawn il-Qrati jsewgu s-sistema tal-preċedent taħt il-liġi anglossona. Huwa minnu, li l-liġi għandha tkun applikata bl-istess mod fil-konfront ta' kulħadd anke fi żminijiet differenti, pero' dan huwa prinċipju li jrid ikun applikat fid-dawl ta' dak li ntqal fis-**Sentenza fl-ismijiet Salvatore Mifsud -vs- Carlo**

Camilleri et, deċiża fis-16 ta' Novembru 1983, u cioe' li *"ic-cirkostanzi tal-hajja anke fil-Gzira taghna nbidlu konsiderevolment u l-ammonti qeghdin isiru fuq kriterji ferm differenti minn dawk li kienu jsiru ghaxar snin jew ghoxrin sena ilu".*

6. Il-Qorti issa ser tgħaddi biex tillikwida d-danni fit-termini ta' dak li tiddisponi l-liġi u jgħallmu dawn il-Qrati.

<u>*Damnum emergens*</u>

7. Dawn huma danni li għemil tad-danneġġjant jġib direttament lill-parti li tbati l-ħsara konsistenti fi spejjes li din il-parti setgħet kellha tagħmel minħabba l-ħsara, it-telf tal-paga jew qligħ ieħor attwali. Dan huwa xorta ta' dannu, li bħal kull dannu ieħor, irid ikun ipprovat minn min jallegah u li l-piż ta' din il-prova tistrieħ fuq min ġarrab il-ħsara.

8. Il-Qorti eżaminat sewwa l-provi fir-rigward ta' dawn ix-xorta ta' danni. Il-Qorti ma sabet ebda dokumenti, bħal ma huma riċevuti ta' mediċi jew ta' ħlas għall-ħsara sofferta biex tkun tista' tasal għal somma preċiża. Dawn ix-xorta ta' danni huma nieqsa għal kollox anke jekk li *"..appart t-telf ta' pagi w qliegh jiena kelli wkoll spejjez sostanzjali ta' tobba, specjalisti u medicinali u jekk il-Qorti tordnali nista' nipproduci l-konteggi".* (Ara a' fol 71 affidavit tal-Attur).

9. Il-Qorti tirrileva, li din ma kienitx kwistjoni tiddependi minn ordni tal-Qorti. Il-Qorti ma tidderiġiex lil xi parti xi prova għandha ġġib, għaliex

hekk tkun qed tagħmel dispett lill-parti l-oħra. Dawn ix-xorta ta' provi **iridu jitressqu mill-parti li tallegahom,** aktar u aktar meta kif ingħad hawn fuq, il-piż tal-prova jistrieħ fuqu.

10. B'dana kollu jekk din il-Qorti tkun moralment konvinta li xi xorta ta' spejjes bil-fors ikunu saru minħabba l-każ, dan ma jfissirx li b'daqshekk ma għandhiex tapplika konsiderazzjonijiet ekwitattivi minħabba assenza totali ta' provi konkreti. Sewwa jgħidu l-konvenuti li ż-żmien li l-Attur ma marx għax-xogħol kien bejn it-26 ta' Settembru 2015 u it-18 ta' Diċembru 2015. Iġifieri, il-perjodu li dam ma jmurx għax-xogħol kien ta' kważi tlett xhur. Huwa minnu ukoll, li għal dak il-perjodu, huwa xi xorta ta' salarju baqa' jirċievi iżda imnaqqas għaliex kien fuq *sick leave* .

11. Dawn il-Qrati jsostnu li s-setgħa affidata mil-liġi bl-applikazzjoni tal-prinċipju ta' ekwita`, ma għandhiex isservi ta' mezz kif dak li jkun jaħrab mill-obbligu tal-prova (Ara **Sentenza tal-Qorti tal-Appell fl-ismijiet Noel Xuereb -vs- CTB Limited tat-12 ta' Mejju, 2003**). Iżda dan it-tagħlim huwa applikabbli, meta mhux biss ma jkunux ġew esebiti provi rejali u konkreti, iżda meta ukoll, ma jkunux jesistu sitwazzjonijiet li kredibbilment tassew ikunu taw lok għal telf ta' dħul jew ta' ħlas li kellu jsir. Fil-Każ li għandha quddiemha l-Qorti temmen, li xi xorta ta' ħlasijiet għal kura medika saru u kif ukoll li tul il-perjodu l-Attur ma marx għax-xogħol irċieva paga imnaqqsa.

12. F'dan ir-rigward, u fid-dawl ta' dak li ingħad aktar 'l fuq, issir referenza għal dak li qalu l-Qrati tagħna fis-sens li "*Ma jistax ikun dubitat illi hu rikonoxxut lill-gudikant anke fis-sistema tal-ligi taghna, l-poter diskrezzjonali li jillikwida t-telf u l-qligh bla doperu tal-kriterju sussidjarju tal-valutazzjoni ekwitattiva. Ara a propozitu decizjoni a Vol. XXXV P III p 615 fejn gie proprju rikonoxxut, fuq l-istregwa ta' dak espress mill-Qorti Taljana ta' Kassazzjoni, illi "vi hanno casi in cui, non potendosi avere mezzi istruttori, e` rimesso al magistrato il valutare 'ex aequo et bono' secondo i dettami della sua ragione e coscienza, l' ammontare del danno al risarcimento del quale taluno fu condannato"* (Ara **Sentenza tas-7 ta' Lulju, 2017, Prim Awla, fl-ismijiet Carmel D'Amato u Rita D'Amato u b'degriet tas-16 ta' Dicembru, 2014 -vs- Perit Edgar Rossignaud u martu Madeleine Rossignaud**).

13. Dan huwa ukoll rikonoxxut mit-**Torrente fil-ktieb tieghu Manuale di Diritto Privato, 11 Ed. pag. 652** li jikteb hekk:

"la valutazione del danno puo` essere particolarmente laboriosa; basti pensare alla determinazione del risarcimento dovuto per danni arrecati alla persona. E` giusto, pertanto, che al giudice sia attribuito in materia in quando le parti non riescano a trovare un accordo diretto, un ampio potere equitativo";

14. Għalhekk sa fejn jirrigwarda spejjes ta' kura u mediċina din il-Qorti qed tillikwida *arbitrio boni viri* s-somma ta' erbgħa mitt ewro (€400) u

kwantu għal telf ta' salarju tenut kont li l-Attur kellu €330 fil-ġimgħa, telf ta' mitt ewro (€100) fil-ġimgħa kemm dam ma jmurx għax-xogħol huwa raġjonevoli. Għalhekk telf attwali ta' tnaqqis fil-paga qed ikun likwidat bonarjament fl-ammont ta' elf u mitejn ewro (€1,200). Dan ifisser, li b'kollox bħala *damnum emergens* is-somma likwidata hija dik ta' elf u sitt mitt ewro (€1,600).

Lucrum cessans

15. Dwar il-perċentwal tal-permanenza tad-diżabilita', kif diġa' aċċennat aktar 'l fuq, il-partijiet huma konkordi dwar l-ammont ta' 4%.

L-aspettativa tal-ħajja.

16. Dwar l-aspettativa tal-ħajja lavorattiva tal-Attur, ossia l-multiplier ta' snin il-Qorti tagħmel is-segwenti osservazzjonijiet. Ma nġabet ebda prova li qabel l-inċident, l-Attur kellu xi inċident ieħor jew li kien qiegħed isofri minn xi kondizzjoni ta' saħħa. Ghalkemm huwa minnu li l-ħajja hija soġġetta għal ħafna kontinġenzi u varjazzjonijiet li jistgħu jinqalgħu fil-futur, il-Qorti ma għandha ebda raġuni għalfejn tifhem li l-Attur mhux ser ikompli jaħdem sal-eta' penzjonabbli jew li hemm fatturi li jistgħu iżommuh milli jagħmel hekk, anke jekk jiddikjara li ma għadux iħossu tajjeb daqs kemm kien qabel l-inċident. F'dawn ix-xorta ta' Kawżi l-Qorti trid toqgħod attenta ħafna għal ċertu esaġerazzjonijiet li jsiru miż-żewġ partijiet. L-

Attur biex ikabbar l-effetti tal-ħsara u l-Konvenut biex jipprova jimminizzahom.

17. Dawn il-Qrati ma kienux daqstant uniformi dwar x'multiplier għandu japplika u dan anke jidher mis-segwenti lista ta' Sentenzi:

- 5 snin fil-każ ta' persuna ta' 53 sena **Mizzi vs Azzopardi PA 16-Diċ-2004;**

- 15-il sena fil-każ ta' persuna ta' 22 sena **Butler vs Heard App Civ Sup 22-Diċ-1967;**

- 15-il sena fuq persuna ta' 24 sena **Gauci vs Xuereb PA 29- Ott-1970;**

- 18-il sena fuq persuna ta' 28 sena **Camilleri vs Polidano PA 1- Ott-1982;**

- 18-il sena fil-każ ta' persuna ta' 42 sena **Bonnici vs Gauci PA 15- Sett-1999;**

- 20 sena fil-każ ta' persuna ta' 34 sena **Bugeja vs Agius App Ċiv Sup 26-Lul-1991;**

- 20 sena fil-każ ta' persuna ta' 33 sena **Dalmas vs Ghigo App Civ Sup 5-Frar-1980,**

- 25 sena fil-każ ta' persuna ta' 30 sena **Caruana vs Camilleri App Civ Sup 27-Feb-2004;**

- 26 sena fil-każ ta' persuna ta' 35 sena **Seisun vs Brincat PA 29-Ott-1998;**

- 30 sena fil-każ ta' persuna ta' 17-il sena **Turner vs Agius App Ċiv Sup 28-Nov- 2003;**

- 30 sena fil-każ ta' persuna ta' 26 sena **Grima vs Penza PA 30-Ġun-2004;**

- 30 sena fil-każ ta' persuna ta' 23 sena **Zammit vs Zahra PA 20-Jan-2005;**

- 35 sena fil-każ ta' persuna ta' 18-il sena **Sammut vs Zammit App Civ Sup 3- Dic-2004;**

- 36 fil-kaz ta' persuna ta' 20 sena **Mizzi vs Azzopardi PA 16-Dic-2004.**

18. Fil-varjeta' ta' multiplier applikati f'dawn is-Sentenzi, din il-Qorti tagħraf li element ta' diskrezzjoni affidata lill-ġudikant li ħafna drabi tvarja minn każ għall-ieħor. Dan qiegħed jingħad fid-dawl tal-affidament li jagħti artikolu 1045(2) tal-Kodiċi Ċivili jagħti lill-Qrati. Fil-każ li għandha quddiemha l-Qorti illum, ma tarax għalfejn ma għandhiex tapplika l-multiplier ta' 22 sena u cioe' mill-2015 sa meta l-Attur jasal biex jagħlaq 65 sena, is-sena li fiha jkun intitolat għall-pensjoni kontributorja. L-element ta' dak li jissejjaħ, *changes and chances of life*, akbar ma tkun fl-eta' il-persuna danneġġjata, aktar jonqos. Għalhekk il-multiplier li ser tkun qed tapplika huwa dak ta' 22 sena.

<u>Il-lump sum</u>

19. Dwar il-lumpa sum payment, il-Qrati tagħna huma konkordi fil-perċentwal ta' 20% *ceteris paribaus.* Dan pero' jiddependi minn kemm

ħadet iż-żmien biex il-Kawża tinqata' u basta dan it-tul ma jkunx attribwixxa għalih l-istess Attur (ara **Sentenza fl-ismijiet Scicluna -vs- Meilaq PA 16 ta' Lulju, 2001**).

20. Fil-kawża tal-**Prim Awla fl-ismijiet Caruana -vs- Camilleri PA 5 ta' Ottubru, 1993** il-Qorti ħasset li minn dan għandu jonqos xi 2% għal kull sena ta' dewmien. Ġie wkoll propost li m'għandux awtomatikament jitnaqqas skont kemm iddum il-kawża: "*jekk id-danneġġant ma jkollux ħtija fid-dewmien tal-kawża, m'għandux ikun hemm tnaqqis fil-lump sum deduction*". Fil-kawża **tal-Prim Awla Mizzi vs Azzopardi tas-16-Diċ 2004** is-somma ġiet ridotta bi 18% għax kienu għaddew tliet snin, waqt li fil-kawżi **Spiteri vs Zammit Tabona App Ċiv Sup 16-Mar-1999 u Caruana A vs Camilleri, App Ċiv Sup 27 ta' Frar 2004**, minħabba li għaddew 8 snin tnaqqas b'10%. 10% ġie mnaqqas ukoll fil-kawża **Galea vs Piscopo PA 3-Ott-2003,** 5% **f'Scicluna vs Meilaq PA 16-Lul-2001** u 0% fil-kawżi **Turner vs Agius App Ċiv Sup 28-Nov-2003**, **Bonnici vs Gauci PA 15-Sett-1999** meta għaddew 15-il sena, **f'Zammit vs Zahra PA 20-Jan-2005** meta għaddew 17-il sena, u **Schembri vs Caruana Kum** 20-Apr-1990 meta għaddew 19-il sena.

21. Għalhekk huwa ċar, li għal darba oħra, anke f'dan ir-rigward, il-Qrati dejjem applikaw kriterji skont il-Każ li jkollhom quddiemhom. Il-Kawża odjerna ma damet xejn paragonata ma Kawżi oħrajn. X'żamm lill-

Attur milli jagħmel il-Kawża ma hux magħruf. Ma jirrisultax li dan id-dewmien jista' b'xi mod ikun attribwit lil xi wieħed mill-konvenuti.

22. Għalhekk il-Qorti ser tkun qed tnaqqas il-lump sum payment b'20% mid-dħul totali tal-Attur.

<u>Telf ta' dħul ieħor .</u>

23. Normalment f'dan it-telf jidħlu ukoll l-opportunita' mankata ta' overtime. Dwar dan l-aspett fis-**Sentenza fl-ismijiet Robert Camilleri -vs- Malta Shipbuilding Company Ltd deċiża fl-24 ta' Settembru 2004** il-Qorti qalet is-segwenti:

"…deher car li l-attur gie priv milli jippercepixxi l-istess ammont ta' hlasijiet ghal xoghol bis-sahra kif ukoll dawk l-"allowances" li l-haddiema fl-istess grad tieghu hadu f'dik is-sena partikolari. Kien mela telf attwali u ma kien hemm xejn azzardat u kienet ghalhekk korretta l-ewwel Qorti li talloka l-ammont in kwistjoni lill-attur bhala parti mill-quantum tad-danni dovut lilu in konsegwenza diretta ta' dan l-incident".

24. Imma biex din il-Qorti tkun tista' tikkonsidra dan ix-xorta ta' telf, irid ikun hemm xi xorta ta' prova, kif fil-fatt kien hemm fis-Sentenza ċitata. In mankanza assoluta ta' prova f'dan ir-rigward ma tistax tassumi fatti li ġew ipprovati. Irid jinghad li l-Attur la fir-rikors ġuramentat tiegħu u l-anqas fl-affidavit tiegħu ma jagħmel aċċenn għal dan ix-xorta ta' entrojtu. Pero' jirrisulta, li fil-fatt kien jagħmel overtime, tant li mill-FS3 jirrisulta elf u tlett

mija u sitt ewro (€1,306) *over time* għax-xahar ta' Diċembru. Għalhekk huwa ċar, li anke dan għandu jkun ikkalkolat ai fini ta' telf ta' qliegħ futur.

25. L-Attur jagħmel ukoll referenza għax-xogħol l-ieħor ta' handyman bħala xogħol part-time. Għalkemm l-element ta' overtime ma hux wieħed assolut daqs kemm hija l-paga bażika, dawn il-Qrati xorta qiesuh. F'dan ir-rigward issir referenza għas-Sentenza fl-ismijiet **Giovanna sive Jane Bianco -vs- Carmelo Bianco deċiża mill-Qorti tal-Appell fil-25 ta` Ottubru 2013** fejn il-Qorti qieset sew is-salarju bażiku kif ukoll il-ħlas għall-overtime li kien wieħed regolari.

26. Fir-rigward tal-overtime din il-Qorti ser tikkalkulah billi tieħu s-segwenti konsiderazzjonijiet. La darba l-overtime ma hux wieħed assolut, tenut kont tal-perċentwal ta' diżabilita', l-eta' tal-Attur u ħiliet tiegħu, l-Qorti tħoss l-ammont ta' elfejn u ħames mitt ewro (€2,500) għandu jkun ġust fiċ-ċirkostanzi.

27. L-Attur jgħid ukoll li jagħmel xogħol ta' handyman. Dan jgħidu fl-affidavit tiegħu (ara fol 70). Apparti l-kelma tiegħu, l-unika prova li ġab tikkonsisti f'affidavit tal-Avukat Joe Brincat, peress li l-Attur kien għamel xi xogħol fid-dar tiegħu. Dr. Joe Brincat jgħid, li fil-fatt meta weġġa' kien qed jagħmel dan ix-xogħol barrani tant li l-Attur bagħat lit-tifel tiegħu jkompli x-xogħol. B'dana kollu dan it-tifel ma tressaqx bħala xhud u l-anqas ġew prodotti xi xorta' ta' riċevuti fiskali. L-anqas Dr. Joe Brincat ma semma kemm ħlas għaliex kien iħalli kollox f'idejn il-mara tiegħu.

28. Di piu', għall-fatt li ma tressqet ebda prova konkreta tal-quantum tal-qliegħ minn dan ix-xogħol u li jidher li ma kienx dikjarat mal-Awtoritajiet kompetenti, din il-Qorti ma għandhiex quddiemha ċifri ċerti ma x'hiex taqbad biex tkun tista' tagħmel il-kalkoli tagħha għal telf futur dwar dan ix-xogħol part time. Fl-aħħar nett, din il-Qorti l-anqas tista' tagħlaq għajnejha għall-fatt li dan huwa qliegħ li ma ġiex denunzjat mal-Awtoritajiet fiskali. Jekk kien hemm dawn id-denunzji ma ġewx esebiti bl-istess mod li ġiet esebita l-FS3 tax-xogħol prinċipali tal-Attur (Ara **Sentenza tat-12 ta' Lulju 2019 fl-ismijiet Silvio Buttigieg -vs- Image Systems Limited tal-Qorti tal-Appell Superjuri**).

<u>Ix-xogħol prinċipali</u>

29. Bħala prova tal-qliegħ tal-impieg prinċipali tiegħu, l-Attur presenta FS3 tal-31 ta' Diċembru 2020. Il-konvenuti għandhom raġun meta fin-nota ta' osservazzjonijiet tagħhom isostnu, li kellha tkun presentata dik għas-sena 2015, meta seħħ l-inċident. Di fatti dawn il-Qrati jgħallmu li l-Qorti m'għandhiex timxi fuq konġetturi jew spekulazzjonijiet ta' x'jista' jkun hemm fil-ġejjieni. Ma jista' jkun hemm qatt ċertezza ta' ħaġa bħal din għax fil-ħajja jista' jkun hemm fatturi kemm pożittivi u kemm negattivi li l-bniedem ma jistax jipprevedihom anke jekk ikun hemm indikazzjonijiet ta' naħa jew ta' oħra. Għalhekk il-Qorti ma tistax tqis il-probabbli awmenti ta' paga iżda jkollha toqgħod fuq il-paga tal-vittma fil-mument ta' l-inċident. (Ara **Sentenza tal-Prim Awla tal-20 ta' Mejju, 2013 fl-ismijiet Alex**

Azzopardi -vs- Anna Ellul tat-28 ta' Jannar 2010). Pero' dan il-prinċipju ma jfissirx li din il-Qorti għandha tinjora għal kollox li s-salarju li ser ikun ikkalkulat kif fuq spjegat, ser ikun qed jitlef mill-purchasing power tiegħu 'l quddiem minħabba l-inflazzjoni tal-ħajja, u li din kontinwament togħla u mhux tonqos, huwa fatt notorjament magħruf minn kulħadd. Għalhekk, ir-rata ta' inflazzjoni futura bil-fors trid tittieħed inkonsiderazzjoni u dan kif ser jingħad aktar 'l isfel.

30. Jibda biex jingħad, li l-Attur żgur ma kienx qiegħed jirċievi paga minima iżda dik iddikjarata fl-FS3 tiegħu, li żgur hija paga medja. Għalhekk biex tkun tista' tagħmel il-kalkoli tagħha, din il-Qorti ser tieħu bħala gwida l-awment pro rata fil-paga minima li fl-2020 kienet €784 fix-xahar. Fl-2015 din kienet ta' €720 fix-xahar, iġifieri ħames snin wara ġdiedet b'biss b'€50 fix-xahar. Huwa kalkolat, li l-paga minima tiżdied b'€2.50 fix-xahar għal kull sena u cioe' circa €30 fis-sena (ara rapport tal-Bank Ċentrali ta' Malta).

31. Imma anke jekk l-Attur kien qiegħed jirċievi paga medja, żgur pero', li ma kienx hemm xi żidiet fenominali fil-paga tiegħu bejn l-2015 u 2020. B'dana kollu, tenut kont li ma ġew presentati ebda FS3s għas-sena li meta seħħ l-inċident, din il-Qorti ma jidhrilhiex li għandha għalfejn tnaqqas esaġerament mill-ammont li qed jirċievi issa. Għalhekk, din il-Qorti ser tkun qed tqies li l-Attur, fil-mument tal-inċident kien qed jirċievi paga ta' €300 fil-ġimgħa.

32. Kwantu jirrigwarda l-punt tal-inflazzjoni, huwa minnu, li skont kif intqal aktar 'l fuq, il-paga fil-mument tal-inċident li għandha tittieħed għall-fini ta' likwidazzjoni tad-danni. Iżda huwa minnu ukoll, li huwa fatt mhux kontestat li l-ħajja ta' kuljum tendenzjalment dejjem tiżdied b'mod li jitnaqqas il-*purchasing power* ta' min huwa impjegat. Di fatti l-Qorti tal-Appell kellha dan xi tgħid:

"*Huwa risaput li minn zmien ghal zmien il-pagi jgholew dana bhala rizultat ta' l-inflazzjoni li teffettwa l-purchasing power ta' dak li jkun. Fuq firxa ta' tlettin sena wiehed jistenna li l-paga tizdied, forsi mhux kemm qed issostni l-attrici, izda ghal menu b'20 %*" (Ara **Sentenza tat-30 ta' Mejju, 2008 Appell Ċivili fl-ismijiet Leserlie Caruana v. Brian Cauchi**).

33. Għalhekk anke din il-Qorti ma tistax tinjora l-element inflazzjonarju fuq il-valur tal-flus meta tillikwida d-danni sofferti. F'dan il-każ il-Qorti tħoss, anke fuq gwida tas-Sentenza sudetta, li għandha tqies inflazzjoni ta' 15%. F'dan ir-rigward il-Qorti tqies li s-somma ta' elf u tmien mitt ewro (€1, 800) tkun ġustifikata biex tikkumpensa għal dan.

<u>Likwidazzjoni totali tad-danni</u>

34. Għalhekk fid-dawl tal-prinċipji, liġi u Sentenzi fuq imsemmija l-Qorti issa ser tgħaddi biex tillikwida d-danni.

35. Kwantu għall-paga bażika l-Qorti qed tillikwida s-somma ta' tnax-il elf u tmien mitt ewro **(€12,800**). Dan ġie maħdum hekk: 330x52x22 (paga bażika fuq 22 sena) - 75,504 (lump sum bit-20%) =302,01 u 4% ta' din is-somma (rata ta' dizabilita)= **12,800**. Ma dawn iridu jingħaddu elf u sitt mitt ewro **(€1600**) damnum emergens, elfejn u ħames mitt ewro **(€2,500**) overtime, elf u tmien mitt ewro (**€1,800**) għall-inflazzjoni. B'kollox l-ammont likwidat għalhekk hu ta' tmintax-il elf u sebgħa mitt ewro (**€18,700**).

36. Fl-aħħar nett il-Qorti tosserva, li għalkemm il-Kawża hija diretta kontra l-Konvenut u s-Soċjeta' Konvenuta, kemm il-premessi u kif ukoll it-talbiet huma pero' diretti biss lejn il-Konvenut. Dawn il-Qrati dejjem għallmu li l-Qorti għandha toqgħod biss fuq il-kawżali u t-talba dedotta, u xejn iżjed (ara **Vol. XXXIX P I p 243**). Il-Kawżali u talbiet tar-rikors ġuramentat huma diretti kontra l-Konvenut biss. Għalhekk, is-Soċjeta' konvenuta ser tkun illiberata mill-osservanza tal-ġudizzju u dan mingħajr ebda preġudizzju għal dak li jiddisponi l-artikolu 10 tal-Kap 104 tal-liġijiet ta' Malta.

Decide

Għaldaqstant għar-raġunijiet fuq imsemmija din il-Qorti qed taqta' u tiddeċiedi l-Kawża bil-mod segwenti:-

Tillibera mill-osservanza tal-ġudizzju lis-Soċjeta' Konvenuta.

Tilqa' l-ewwel talba Attriċi u tiddikjara lill-konvenut George Fava responsabbli għall-inċident tat-traffiku li ġara fis-26 ta' Settembru 2015 u li kkawża dannu permanenti fuq il-parti tal-ġisem tal-Attur.

Tilqa' it-tieni talba Attriċi u tillikwida d-danni kumplessivament fl-ammont ta' tmintax il-elf u sebgħa mitt ewro (€18,700).

Tilqa' it-tielet talba Attriċi u tikkundanna lill-Konvenut George Fava jħallas lill-Attur is-somma hekk likwidata bl-imgħaxijiet legali mill-presenti sal-pagament effettiv.

Spejjes tal-Kawża a' karigu tal-Konvenut George Fava salv dawk tas-Soċjeta' konvenuta li għandhom ikunu sopportati mill-Attur.

Imħallef Toni Abela

Deputat Reġistratur